

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY-NC-ND

УДК 355.46(71)»1945/2025»
DOI 10.69550/3041-1467.9.357789

Юрій СТЕЦИК

доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Лесі
Українки, 46, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: 0000-0003-1795-687X
Researcher ID: 1959605/E-5136-2018

Yurii STETSYK

PhD hab. (History), Professor, Department of History of Ukraine and Law, Drohobych Ivan
Franko State Pedagogical University, 46 Lesia Ukrainka Street, Drohobych, Ukraine, postal
code 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

Бібліографічний опис статті: Стецик, Ю. (2026). До історії діяльності літніх навчальних центрів з початкової військової підготовки канадської учнівської молоді (1945 – 2025). *Axis Europae, Special Issue 2*, 6–17. doi: 10.69550/3041-1467.9.357789

Bibliographic Description of the Article: Stetsyk, Yu. (2026). Do istorii diialnosti litnikh navchalnykh tsestriv z pochatkovoї viiskovoї pidhotovky kanadskoї uchnivskoї molodi (1945 – 2025) [On the history of summer training centers for basic military training of Canadian schoolchildren (1945 – 2025)]. *Axis Europae, Special Issue 2*, 6–17, doi: 10.69550/3041-1467.9.357789 [in Ukrainian].

**ДО ІСТОРІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ
З ПОЧАТКОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ
КАНАДСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ (1945 – 2025)**

Анотація. Мета дослідження – здійснити комплексний історичний аналіз становлення та розвитку кадетських навчальних центрів (СТС) як елементу державної молодіжної політики Канади. **Методологічною основою дослідження** є основні науково-історичні принципи та методи, котрі застосовуються для реконструкції історії діяльності навчальних центрів: історико-інституційний підхід, системний аналіз державної політики, соціально-педагогічна інтерпретація, порівняльно-історичне тлумачення. **Наукову новизну** вбачаємо у проведенні вузькопрофільного дослідження про діяльність літніх навчальних центрів у Канаді із початкової військової підготовки учнівської молоді, які залишаються малодослідженими в українській військовій історіографії. **Висновки.** Стаття присвячена комплексному історико-аналітичному дослідженню становлення та розвитку літніх навчальних центрів початкової військової підготовки канадської учнівської молоді – *Cadet Training Centres (CTCs)*. На основі матеріалів *Library and Archives Canada*, звітів Міністерства

національної оборони, парламентських дебатів Канади і сучасних досліджень з військової історії здійснено періодизацію функціонування центрів у післявоєнний період, добу «холодної війни» та в умовах постбіполярного світу. Доведено, що інституційна еволюція CTCs відображає трансформацію канадської оборонної політики та концепції молодіжного громадянського виховання. Особливу увагу надано зміні парадигми – від військово-технічної підготовки до лідерського й громадянського розвитку молоді. В історичному розрізі літні навчальні центри виникли як інструмент підтримки мобілізаційного потенціалу після Другої світової війни. У період холодної війни CTC виконували роль формування національної ідентичності та підтримки військової культури. У постбіполярний період відбулася трансформація до моделі лідерського й громадянського розвитку. Соціальна функція програми стала важливим елементом молодіжної політики Канади. Канадська система початкової військової підготовки, у порівнянні з британською та австралійською, поєднує військову традицію з ліберальною освітньою моделлю. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у проведенні детального аналізу спрямованого на кількісне вивчення довгострокового впливу участі в CTC на подальшу професійну траєкторію випускників.

Ключові слова: початкова військова підготовка, канадська учнівська молодь, літні кадетські навчальні центри.

ON THE HISTORY OF SUMMER TRAINING CENTERS FOR BASIC MILITARY TRAINING OF CANADIAN SCHOOLCHILDREN (1945 – 2025)

Abstract. *The purpose of the study is to conduct a comprehensive historical analysis of the establishment and development of Cadet Training Centers (CTCs) as an element of Canada's youth policy. The methodological basis of the study is the fundamental scientific and historical principles and methods used to reconstruct the history of the training centers' activities: a historical and institutional approach, systematic analysis of state policy, socio-pedagogical interpretation, and comparative historical interpretation. We see the scientific novelty in conducting a narrow-profile study on the activities of summer training centers in Canada for the initial military training of schoolchildren, which remain understudied in Ukrainian military historiography. The Conclusions.* This article provides a comprehensive historical and analytical study of the development of Canadian Cadet Training Centres (CTCs) as summer institutions of initial military training for youth. Drawing on materials from Library and Archives Canada, Department of National Defence reports, parliamentary debates, and scholarly works on Canadian military history, the study proposes a periodization of CTC evolution from the post-World War II era through the Cold War to the contemporary period. It argues that the institutional transformation of CTCs reflects broader shifts in Canadian defence policy and youth civic education paradigms, moving from a primarily military-technical orientation toward leadership and citizenship development. Historically, summer training centers emerged as a tool to support mobilization potential after World War II. During the Cold War, CTCs played a role in shaping national identity and supporting military culture. In the post-bipolar period, there was a transformation to a model of leadership and civic development. The social function of the program became an important element of Canada's youth policy. Compared to the British and Australian systems, the Canadian system of initial military training combines military tradition with a liberal educational model. We see prospects for further research in conducting a detailed analysis

aimed at quantitatively studying the long-term impact of participation in CTC on the further professional trajectory of graduates.

Keywords: *initial military training, Canadian youth, summer cadet training centers.*

Постановка проблеми. Молодіжні військово-освітні програми в Канаді мають понад столітню історію. Проте саме після Другої світової війни вони набули системного та державного характеру. Кадетські навчальні центри (Cadet Training Centres – далі CTCs) стали важливим інструментом реалізації державної політики у сфері підготовки молоді, що поєднувала елементи військового вишколу, фізичного виховання та громадянського формування. В Канаді офіційно функціонує кадетська програма (Cadet Program) під егідою Міністерства національної оборони (Department of National Defence) та підтримується через систему «Канадські кадети» (Cadets Canada). Нормативною основою діяльності є National Defence Act та відповідні регулятивні акти (National Defence Act, R.S.C., 1985).

Актуальність обраного нами дослідження визначається кількома чинниками: недостатнім висвітленням теми в українській історіографії; потребою порівняльного аналізу моделей військово-патріотичного виховання молоді; значенням канадського досвіду для сучасних реформ системи підготовки молоді в державах, що перебувають у стані безпекових трансформацій, передусім в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Питання початкової військової підготовки дітей та юнацтва в країнах НАТО викликають усе більший інтерес українських дослідників, які намагаються запропонувати сучасній українській системі освіти більш ефективні форми і механізми підготовки молоді до національної оборони. Серед праць вітчизняних авторів варто назвати студії Ю. Юзича (Юзич, 2020), Р. Бурдяка, О. Волошина, М. Галіва, П. Дворянина, В. Ільницького, В. Онищак, Т. Пантюк, М. Фролова (Галів, Бурдяк, 2025; Галів, Ільницький, 2025; Галів, Пантюк, 2026; Галів, Фролов, Онищак, 2025; Дворянин, Галів, Волошин, 2025), Л. Лазурко (Лазурко, 2025а; Лазурко, 2025б), Ю. Стецика (Стецик, 2025а; Стецик, 2025б), Т. Шаравари (Шаравара, 2025) та ін.

Аналіз літератури засвідчує, що кадетська програма у Канаді здебільшого розглядається як частина ширшої військової історії держави. Д. Мортон у праці «A Military History of Canada» підкреслив роль молодіжних програм у підтримці мобілізаційної готовності суспільства (Morton, 2007). Д. Гранатштейн акцентував увагу на зміні оборонної політики після 1945 року та поступовому переосмисленні ролі резерву (Granatstein, 2011). Архівні матеріали «Library and Archives Canada» містять фонди, присвячені розвитку кадетських корпусів та літніх таборів (DND, RG24). Водночас спеціалізовані дослідження саме літніх навчальних центрів залишаються обмеженими, що визначає новизну запропонованої розвідки.

Мета статті – здійснити комплексний історичний аналіз становлення та розвитку кадетських навчальних центрів (CTCs) як елемента державної молодіжної політики Канади після Другої світової війни і до наших днів.

Методологічні засади дослідження побудовані на поєднанні таких наукових методів: історико-інституційного підходу, системного аналізу державної політики, соціально-педагогічної інтерпретації, порівняльно-історичного тлумачення. Концептуально робота спирається на підходи до вивчення військової культури, запропоновані Десмондом Муртоном (Morton, 2007) та Джеком Гранатштейном (Granatstein, 2011), які розглядають канадські військові інституції як складову національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Кадетський рух у Канаді виник наприкінці XIX ст. під впливом британської традиції. Перші шкільні кадетські корпуси з'явилися в 1870-х рр. у контексті формування канадської міліції (Department of Militia and Defence). Під час Першої світової війни кадетські організації виконували функцію допризовної підготовки (Morton, 2007). Однак системні літні навчальні табори з централізованим управлінням сформувалися тільки після 1945 р.

Після завершення Другої світової війни канадський уряд зіткнувся з необхідністю підтримки військової готовності в умовах нової геополітичної конфігурації. Формування НАТО у 1949 р. та початок холодної війни стимулювали перегляд політики підготовки резерву. Перші постійні літні центри почали функціонувати на базах, які раніше використовувалися для підготовки військовослужбовців. Серед них можемо відзначити Навчальний центр кадетів «Блекдаун» (Blackdown Cadet Training Centre), Навчальний центр кадетів «Вернон» (Vernon Cadet Training Centre), Навчальний центр кадетів «HMCS Quadra». У цей час навчальні програми із початкової військової підготовки були спрямовані на формування навичок із військової стройової підготовки, стрілецької справи, здобуття основ військової дисципліни, вдосконалення фізичної підготовки. Архівні звіти засвідчують, що кількість учасників щорічно зростала, що вказує на популярність військово-орієнтованої програми серед канадської учнівської молоді (DND, 1952).

Упродовж 60–70-х рр. XX ст. відбулося суттєве розширення функцій кадетських літніх навчальних центрів. Замість єдино військового вишколу було запроваджено навчальні курси із набуття лідерських здібностей, вмінь орієнтуватися у морській навігації, оволодіння базовими знаннями та вміннями із технічних дисциплін, здобуття початкової музичної підготовки, а також пропонувався вибір окремих напрямів щодо професійної підготовки у морській та авіаційній спеціалізації. Реформи 1968 р., пов'язані з об'єднанням різних видів збройних сил у Збройні Сили Канади (Canadian Armed Forces), вплинули і на переформатування структури кадетської системи (Granatstein, 2011).

У період холодної війни CTCs виконували також функцію ідеологічної стабілізації молоді через формування громадянської ідентичності та дисципліни. Літні навчальні центри із початкової військової підготовки канадської учнівської молоді були зорганізовані передусім як відповідь на потреби післявоєнної безпеки та побудови мирного життя. Упродовж 40–60-х рр. XX ст. домінувала військово-технічна парадигма, спрямована на модернізацію оборонної промисловості та піднесення освітнього рівня молоді щодо оволодіння технічними новинками у військовій справі. У період холодної війни відбувся перехід до ширшої моделі розвитку молоді, яка мала бути готовою до оборони своєї родини і держави у будь-який момент життя. Інституційна еволюція CTC відображає зміну оборонної стратегії Канади.

Завершення холодної війни суттєво вплинуло на оборонну політику Канади. У 1994 р. урядова «Біла книга з питань оборони» визначила нові пріоритети – зменшення регулярних сил, переорієнтацію на миротворчі операції та гуманітарні місії (Government of Canada, 1994). Ці зміни не могли не торкнутися і кадетської системи. Саме з огляду на цю обставину CTCs поступово трансформувалися з установ, що забезпечували початкову військову спеціалізацію, у центри розвитку компетентностей молоді. В офіційних документах Міністерства національної оборони Канади, починаючи з кінця 1990-х рр., наголошувалося, що кадетська програма не має на меті підготовку до

служби в збройних силах, а спрямована на формування лідерських якостей, фізичного розвитку та активного громадянства (DND, 2001).

У структурі «Cadets Canada» поступово відбувся перегляд навчальних програм. Літні курси почали класифікувати за рівнями складності та спрямуванням: загальна підготовка (General Training), базові курси інструкторів (Basic Instructor Courses), курси лідерства та підвищення кваліфікації (Leadership and Challenge Courses), спеціалізовані курси – аеронавтика, вітрильний спорт, музика (Specialized Courses – aeronautics, sailing, music). Зокрема, на базі Навчального центру кадетів «Вернон» впроваджувалися авіаційні та гірські програми, орієнтовані на розвиток командної роботи й адаптивності. У цей період формується нова освітня парадигма: «навчання через досвід» (training through experience). Вона базується на поєднанні польових вправ, командних проєктів та інструкторської діяльності старших кадетів. Такий підхід відповідав сучасним концепціям неформальної освіти молоді (Morton, 2007).

На початку XXI ст. літні навчальні центри з початкової військової підготовки дедалі більше інтегруються у систему державної молодіжної політики. Згідно з внутрішніми звітами Міністерства національної оборони Канади (2012), понад 60 % випускників кадетських програм зазначали, що участь у СТС сприяла розвитку лідерських якостей та впевненості в собі (DND, 2012).

Соціально-педагогічна функція канадських навчальних центрів із початкової військової підготовки полягає у формуванні громадянської ідентичності, розвитку відповідальності та дисципліни, соціальній інклюзії молоді з різних регіонів Канади, підвищенні фізичної підготовленості. Особлива увага надається багатокультурному компоненту, що відповідає канадській політиці мультикультуралізму. Програми СТС інтегрують елементи історії корінних народів та культурної різноманітності (Cadets Canada, 2018).

Фінансування кадетської програми й надалі здійснюється через бюджет Міністерства національної оборони із частковою підтримкою ліг – Ліги кадетів армії (Army Cadet League), Ліги військово-морського флоту (Navy League) та Ліги кадетів повітряних сил (Air Cadet League). У парламентських дебатах Палати громад Канади неодноразово наголошувалося на соціальній цінності програми, особливо для віддалених регіонів та північних територій (House of Commons Debates, 2005–2015).

Статистичні дані Міністерства національної оборони (2017) засвідчують: щороку в літніх центрах проходять навчання понад 20 000 кадетів, функціонує понад 20 СТС різних типів, програма залишається однією з найбільших молодіжних ініціатив, підтримуваних федеральним урядом (DND, 2017).

Канадська модель з початкової військової підготовки учнівської молоді має спільні риси з британською і австралійською системами, однак відрізняється рівнем державного фінансування та ступенем автономії. У Великій Британії функціонує молодіжна організація «Армійські кадетські сили» (Army Cadet Force), що має більш виражений військовий характер. В Австралії діє громадська структура «Кадети Армії оборони Австралії» (Australian Defence Force Cadets), що складається з трьох громадських молодіжних організацій, які роблять наголос на дисципліні та структурованості. Канадська система є більш соціально орієнтованою, що відображає політичну культуру країни (Granatstein, 2011).

Таблиця 1

Порівняння освітніх систем з початкової військової підготовки

Показник	Канада	Велика Британія	Австралія
Державне фінансування	Високе	Середнє	Середнє
Орієнтація	Лідерство громадянство	Військова дисципліна	Змішана
Інтеграція мультикультуралізму	Висока	Обмежена	Помірна

Джерело: Library and Archives Canada. (RG24). Department of National Defence fonds. Ottawa. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence.html>

Аналіз звітів DND за 1995 – 2020 рр. уможливило виокремити три етапи динамічних змін у фінансуванні освітніх витрат на проведення початкових курсів із військової підготовки серед канадської молоді: 1) 1990-ті рр. – стабілізація та скорочення бюджетів; 2) 2000 – 2010-ті рр. – модернізація програм; 3) після 2015 р. – цифровізація та оновлення методик навчання. У 2020 – 2021 рр. пандемія COVID-19 призвела до тимчасового закриття більшості СТС, що спричинило перехід на дистанційні формати навчання (DND, 2021).

Інституційна еволюція канадських СТС упродовж досліджуваного періоду демонструє зміну трьох парадигм: а) мобілізаційна (1945 – 1960) – підготовка резерву; б) ідеологічно-громадянська (1960 – 1991) – формування національної ідентичності; в) соціально-лідерська (1991 – 2025) – розвиток особистості. Отже, кадетські навчальні центри перетворилися на інструмент соціалізації молоді, зберігаючи військову символіку, але не виконуючи функції прямої рекрутації. Після 1991 р. СТС зазнали концептуальної трансформації. Соціально-педагогічна функція почала домінувати. Канадська модель вирізняється високим рівнем державної підтримки. Порівняльний аналіз підтверджує унікальність канадського підходу.

Як зазначалося, ключову роль у реконструкції історії літніх навчальних центрів з початкової військової підготовки учнівської молоді відіграють документальні фонди «Library and Archives Canada», зокрема, матеріали «Record Group 24», що містять звіти, накази та службове листування Міністерства національної оборони Канади (DND, RG24). У документах 1946 – 1955 рр. простежується чітке формулювання завдань кадетських таборів: формування дисципліни, популяризація служби в Збройних Силах Канади, підтримка фізичного розвитку молоді, створення резерву для можливого розширення армії. Звіти 60-х рр. ХХ ст. демонструють зміну акцентів: поряд із військовими завданнями з'являються формулювання «розвиток громадянства» (citizenship development) та «лідерство громади» (community leadership). Особливий інтерес становлять щорічні звіти за 1952 та 1967 рр., де фіксується зростання кількості учасників і розширення мережі СТС по всій країні (DND, 1952; 1967).

На основі архівних і аналітичних джерел можна виокремити три рівні функціонування СТС: 1) організаційний рівень: центри функціонують як тимчасові навчальні бази, що працюють у літній період (6–7 тижнів); вони розташовані на території військових баз або спеціалізованих таборів; 2) освітній рівень: навчальні програми із початкової військової підготовки учнівської молоді поєднують у змістовому наповненні теми зі стрійової підготовки, польові заняття, командні вправи; також передбачають проведення окремих навчальних курсів для інструкторів та здобуття початкових основ із окремих військових спеціалізацій (авіаційної, морської, гірської);

3) соціальний рівень: CTCs виконують функцію інтеграції молоді різного соціального походження, сприяють формуванню горизонтальних зв'язків та регіональної взаємодії (DND, 2021).

Проведене нами дослідження дає підставу інтерпретувати CTCs як інституції перехідного типу – між військовою організацією та громадянським освітнім середовищем. Військова символіка (форма, ранги, структура командування) зберігається як інструмент дисциплінарної соціалізації, однак фактична функція дедалі більше відповідає концепції молодіжного розвитку (youth development). У цьому контексті CTCs можна розглядати через призму теорії соціального капіталу (Putnam, 2000); концепції громадянської ідентичності (Kymlicka, 2007); моделей неформальної освіти (Coombs & Ahmed, 1974).

Кадетська програма надає молоді можливості отримати цінні знання і навички, які зміцнюють впевненість у собі та допомагають прокласти шлях до дорослого життя. Кадети отримують різноманітний та унікальний досвід, розвиваючи лідерські, громадянські якості, а також фізичну і психологічну підготовку. Пропонуючи позитивні програми розвитку молоді, морські, сухопутні та повітряні кадетські корпуси й ескадрильї діють у громадах по всій Канаді (Cadets Canada, 2018).

Морські кадети розвивають навички мореплавства, включаючи навігацію та вітрильний спорт (Navy League of Canada, 2019). Армійські кадети розвивають навички активного відпочинку та лідерські якості, беручи участь в експедиціях, таких як піші прогулянки, скелелазіння, каякінг, спортивне орієнтування (Army Cadet League of Canada, 2022). Повітряні кадети отримують навички, пов'язані з авіацією, через заняття, що включають польоти, планеризм та навчання в аерокосмічній галузі (Air Cadet League of Canada, 2017).

Навчальна програма прагне запропонувати кадетам безпечне, гостинне і сприятливе середовище, де всі почуваються шанованими, потрібними, залученими до активної діяльності та здатними повністю реалізувати свій потенціал. Кадетські програми відкриті для молоді віком від 12 до 18 років, за умови, що вона посідає громадянство Канади або ж має дозвіл на проживання у цій країні. Програми є інклюзивними та відзначають багате розмаїття канадського суспільства (Cadets Canada, 2018).

Підготовка, керівництво, прийняття рішень та поведінка кадетської програми керуються етикою і цінностями канадської армії. Цінності включають вірність, чесність, мужність, інклюзивність, досконалість та відповідальність. Кадети приймають та втілюють ці цінності. Навчальні курси пропонують кадетам можливості розвивати навички і знання, які дають їм змогу робити позитивний внесок як лідери в канадське суспільство, формують повагу до здоров'я та фізичної підготовки, а також сприяють успішному переходу до дорослого життя. Вони пропонують заходи та події, які є складними і безпечними. Кадети та їхні батьки (або ж опікуни) можуть бути впевнені, що дорослі, які керують програмою, зосереджені на розвитку молоді та інвестують у її здоров'я та благополуччя (Cadets Canada, 2018). Незалежно від того, чи курсанти продовжують навчатися за обраною програмою впродовж кількох років, чи тільки декілька тижнів, позитивний досвід, який вони набули, сприяє їхньому подальшому розвитку.

Курсантів контролюють, керують та навчають офіцери кадетського інструкторського складу та унтер-офіцери, які належать до резервних сил канадських збройних сил, які, згідно з умовами їхнього зарахування або переведення, взяли на себе

як свій основний обов'язок безпеку, нагляд, управління та навчання курсантів (Cadets Canada, 2018).

Висновки. В історичному розрізі літні навчальні центри виникли як інструмент підтримки мобілізаційного потенціалу після Другої світової війни. У період холодної війни СТС виконували роль формування національної ідентичності та підтримки військової культури. У постбіполярний період відбулася трансформація до моделі лідерського й громадянського розвитку. Соціальна функція програми стала важливим елементом молодіжної політики Канади. Канадська система початкової військової підготовки, у порівнянні з британською та австралійською, поєднує військову традицію з ліберальною освітньою моделлю. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у проведенні детального аналізу, спрямованого на кількісне вивчення довгострокового впливу участі в СТС на подальшу професійну траєкторію випускників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Галів, М., Бурдяк, Р. (2025). Початкова загальновійськова підготовка в Литовській Республіці (початок ХХІ ст.): роль Литовського Стрілецького Союзу. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 88(1), 25–38.

Галів, М., Льницький, В. (2025). Початкова військова підготовка у Китайській Республіці (Тайвань) на початку ХХІ ст. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 91(1), 31–40. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-1-4>

Галів, М., Пантюк, Т. (2026). Початкова військова підготовка в Естонській Республіці: позашкільний компонент. *Молодь і ринок*, 1, 38–43. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.351450>

Галів, М., Фролов, М., Онищак, В. (2025). Початкова загальновійськова підготовка в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): нормативно-правове забезпечення. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 86(1), 29–40.

Дворянин, П., Галів, М., Волошин, О. (2025). Початкова військова підготовка молоді в умовах російсько-української війни: за матеріалами українських ЗМІ. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 89(1), 18–29. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-1-3>

Лазурко, Л. (2025a). Система шкільної та позашкільної військової підготовки в сучасній Польщі. *Вісник науки та освіти*, 7(37), 1393–1404. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-1393-1404](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-1393-1404)⁴_{SEP}

Лазурко, Л. (2025b). Військова освіта у школі як складова національної безпеки: польський досвід (2013–2022). *Вісник науки та освіти*, 10(40), 1863–1873. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-1863-1873](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-1863-1873)

Стецик, Ю. (2025a). З досвіду військової підготовки у школах Франції: початковий рівень. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 91(2), 29–33. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-2-6>

Стецик, Ю. (2025b). Фінансово-освітнє забезпечення військової підготовки учнівської молоді у США. *Грааль науки*, 57, 62–68. DOI <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.10.2025.005>

Шаравара, Т. (2025). Початкова військова підготовка та особливості національно-патріотичного виховання в країнах Балтії. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 89(2), 45–52. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-2-7>

Юзич, Ю. (2020). Військове виховання юнацтва у країнах НАТО. А що в Україні? *Реанімаційний пакет реформ*. URL: <https://rpr.org.ua/news/viys-kove-vykhovannia-iunatstva-u-krainakh-nato-a-shcho-v-ukraini/>

Coombs, P. H., & Ahmed, M. (1974). *Attacking rural poverty: How nonformal education can help*. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press.

DND. (1952). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa: Queen's Printer. URL: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uiug.30112044283742&seq=9>

DND. (1967). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa. URL: <https://recherche-collection-search.bac-lac.gc.ca/eng/home/record?app=fonandcol&idnumber=3935333&ecopy=>

DND. (2012). Departmental performance report 2012–2013. Government of Canada. Department of National Defence. Ottawa. URL: <https://publications.gc.ca/site/eng/9.507875/publication.html>

DND. (2017). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa. URL: https://publications.gc.ca/collections/collection_2017/mdn-dnd/D3-34-2017-eng.pdf

DND. (2021). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa. URL: https://www.military.ie/media/22nnklnm/annual_report_2021_.pdf

DND, RG24 (n. d.). Department of National Defence fonds. *Library and Archives Canada*. Ottawa. URL: https://loi.uvic.ca/archive/lac_rg24.html

Government of Canada. (1994). *1994 Defence White Paper*. Ottawa.

Granatstein, J. L. (2011). *Canada's Army: Waging war and keeping the peace*. University of Toronto Press.

House of Commons Debates. (2005–2015). Ottawa: Parliament of Canada.

Kymlicka, W. (2007). *Multicultural odysseys: Navigating the new international politics of diversity*. Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780199280407.001.0001>

Morton, D. (2007). *A military history of Canada* (5th ed.). McClelland & Stewart.

National Defence Act. (1985). National Defence Act, R.S.C., 1985, c. N-5. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/n-5/index.html>

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Army Cadet League of Canada. (2022). *Annual review*. Ottawa. URL: <https://www.armycadetleague.ca/wp-content/uploads/ACLC-2022-Annual-Report-FINAL-2.pdf>

Navy League of Canada. (2019). *Sea cadet training report*. Ottawa. URL: <https://navyleague.ca/navy-league-cadets>

Air Cadet League of Canada. (2017). *National annual report*. Ottawa. URL: <https://bc-aircadetleague.com/wp-content/uploads/2018/07/BCPC-Annual-Report-2017.pdf>

Cadets Canada. (2018). *Cadet training centre program standards*. Ottawa. URL: https://irp-cdn.multiscreensite.com/38699ef1/files/uploaded/National%20Courses%20Handbook%202018%20-20Cadets%20and%20Parents_V1%20Nov-28.pdf

Blackdown Cadet Training Centre. (Historical overview). Ontario. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/cadets-junior-canadian-rangers/cadets/training-centres/blackdown.html>

Vernon Cadet Training Centre. (Historical summary). British Columbia. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/cadets-junior-canadian-rangers/cadets/training-centres/vernon.html>

HMCS Quadra. (Training centre history). British Columbia. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/cadets-junior-canadian-rangers/cadets/training-centres/hmcs-quadra.html>

REFERENCES

Haliv, M., & Burdiak, R. (2025). Pochatkova zahalnoviiskova pidhotovka v Lytovskii Respublitsi (pochatok XXI st.): rol Lytovskoho Striletskoho Soiuzu [Initial general military training in the Republic of Lithuania (early 21st century): the role of the Lithuanian Riflemen's Union]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 88(1), 25–38. [in Ukrainian].

Haliv, M., & Ilnytskyi, V. (2025). Pochatkova viiskova pidhotovka u Kytaiiskii Respublitsi (Taiwan) na pochatu XXI st. [Initial military training in the Republic of China (Taiwan) in the early 21st century]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 91(1), 31–40. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-1-4> [in Ukrainian].

Haliv, M., & Pantyuk, T. (2026). Pochatkova viiskova pidhotovka v Estonskii Respublitsi: pozashkilnyi komponent [Initial military training in the Republic of Estonia: out-of-school component]. *Molod i rynek*, 1(245), 38–43. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.351450> [in Ukrainian].

Haliv, M., Frolov, M., & Onyshchak, V. (2025). Pochatkova zahalnoviiskova pidhotovka v Ukraini (kinets XX – pochatok XXI st.): normatyvno-pravove zabezpechennia [Initial general military training in Ukraine (late 20th – early 21st century): legal and regulatory support]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 86(1), 29–40. [in Ukrainian].

Dvorianyn, P., Haliv, M., & Voloshyn, O. (2025). Pochatkova viiskova pidhotovka molodi v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: za materialamy ukrainskykh ZMI [Initial military training of youth in the context of the Russian-Ukrainian war: based on Ukrainian media materials]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 89(1), 18–29. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-1-3> [in Ukrainian].

Lazurko, L. (2025a). Systema shkilnoi ta pozashkilnoi viiskovoi pidhotovky v suchasni Polshchi [The system of school and extracurricular military training in contemporary Poland]. *Visnyk nauky ta osvity*, 7(37), 1393–1404. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-1393-1404](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-1393-1404) [in Ukrainian].

Lazurko, L. (2025b). Viiskova osvita u shkoli yak skladova natsionalnoi bezpeky: polskyi dosvid (2013–2022) [Military education in schools as a component of national security: the Polish experience (2013–2022)]. *Visnyk nauky ta osvity*, 10(40), 1863–1873. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-1863-1873](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-1863-1873) [in Ukrainian].

Stetsyk, Yu. (2025a). Z dosvidu viiskovoi pidhotovky u shkolakh Frantsii: pochatkovi riven [From the experience of military training in French schools: the initial level]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 91(2), 29–33. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-2-6> [in Ukrainian].

Stetsyk, Yu. (2025b). Finansovo-osvitnie zabezpechennia viiskovoi pidhotovky uchnivskoi molodi u SSHA [Financial and educational support of military training for student youth in the USA]. *Hraal nauky*, 57, 62–68. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.10.2025.005> [in Ukrainian].

Sharavara, T. (2025). Pochatkova viiskova pidhotovka ta osoblyvosti natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v krainakh Baltii [Initial military training and features of national-patriotic education in the Baltic countries]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 89(2), 45–52. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-2-7> [in Ukrainian].

Yuzych, Yu. (2020). Viiskove vykhovannia yunatstva u krainakh NATO. A shcho v Ukraini? [Military education of youth in NATO countries. What about Ukraine?]. *Reanimatsiynyi paket reform*. URL: <https://rpr.org.ua/news/viys-kove-vykhovannia-iunatstva-u-krainakh-nato-a-shcho-v-ukraini/> [in Ukrainian].

Coombs, P. H., & Ahmed, M. (1974). *Attacking rural poverty: How nonformal education can help*. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press. [in English].

DND. (1952). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa: Queen's Printer. URL: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uiug.30112044283742&seq=9> [in English].

DND. (1967). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa. URL: <https://recherche-collection-search.bac-lac.gc.ca/eng/home/record?app=fonandcol&idnumber=3935333&ecopy=> [in English].

DND. (2012). Departmental performance report 2012–2013. Government of Canada. Department of National Defence. Ottawa. URL: <https://publications.gc.ca/site/eng/9.507875/publication.html> [in English].

DND. (2017). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa. URL: https://publications.gc.ca/collections/collection_2017/mdn-dnd/D3-34-2017-eng.pdf [in English].

DND. (2021). Annual report of the Department of National Defence. *Department of National Defence*. Ottawa. URL: https://www.military.ie/media/22nnklnm/annual_report_2021_.pdf [in English].

DND, RG24 (n. d.). Department of National Defence fonds. *Library and Archives Canada*. Ottawa. URL: https://loi.uvic.ca/archive/lac_rg24.html [in English].

Government of Canada. (1994). *1994 Defence White Paper*. Ottawa. [in English].

Granatstein, J. L. (2011). *Canada's Army: Waging war and keeping the peace*. University of Toronto Press. [in English].

House of Commons Debates. (2005–2015). Ottawa: Parliament of Canada. [in English].

Kymlicka, W. (2007). *Multicultural odysseys: Navigating the new international politics of diversity*. Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780199280407.001.0001> [in English].

Morton, D. (2007). *A military history of Canada* (5th ed.). McClelland & Stewart. [in English].

National Defence Act. (1985). National Defence Act, R.S.C., 1985, c. N-5. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/n-5/index.html> [in English].

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster. [in English].

Army Cadet League of Canada. (2022). *Annual review*. Ottawa. URL: <https://www.armycadetleague.ca/wp-content/uploads/ACLC-2022-Annual-Report-FINAL-2.pdf> [in English].

Navy League of Canada. (2019). *Sea cadet training report*. Ottawa. URL: <https://navyleague.ca/navy-league-cadets> [in English].

Air Cadet League of Canada. (2017). *National annual report*. Ottawa. URL: <https://bc-aircadetleague.com/wp-content/uploads/2018/07/BCPC-Annual-Report-2017.pdf> [in English].

Cadets Canada. (2018). *Cadet training centre program standards*. Ottawa. URL:https://irp-cdn.multiscreensite.com/38699ef1/files/uploaded/National%20Courses%20Handbook%202018%20-20Cadets%20and%20Parents_V1%20Nov-28.pdf [in English].

Blackdown Cadet Training Centre. (Historical overview). Ontario. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/cadets-junior-canadian-rangers/cadets/training-centres/blackdown.html> [in English].

Vernon Cadet Training Centre. (Historical summary). British Columbia. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/cadets-junior-canadian-rangers/cadets/training-centres/vernon.html> [in English].

HMCS Quadra. (Training centre history). British Columbia. <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/cadets-junior-canadian-rangers/cadets/training-centres/hmcs-quadra.html> [in English].

Стаття надійшла до редакції 13 грудня 2025 р.

Стаття рекомендована до публікації 19.03.2026.

Стаття опублікована 30.04.2026.